

СТАНОВИЩЕ

за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Изготвил становището: доц. д-р Виолета Иванова Блажева, Катедра „Аграрна икономика“ при Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност Икономика и управление (агарна икономика)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма Икономика и управление (агарна икономика)

Автор на дисертационния труд: Росен Костадинов Коцев, задочен докторант към катедра „Аграрна икономика“ при СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

Тема на дисертационния труд: „Флуктуации в развитието на селските райони в България“

Основание за представяне на становището: Правилник за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“, съгласно Заповед №1043/02.12.2021 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на Росен Коцев на тема „Флуктуации в развитието на селските райони в България.“ представлява задълбочено изследване.

1. *Предмет на разглеждане и анализ в дисертационния труд* са проявените и проявяващите се флуктуации в селските райони на Република България под влиянието на различни фактори, в това число и в контекста на приложението и влиянието на Програмата за развитие на селските райони със съответните мерки и оси, върху развитието на селските райони, стимулиране на същото, разширяване обхвата на субектите – бенефициенти и рационално използване на средствата за финансиране с цел постигане на оптимални резултати, както в развитието на селските райони, така и в развитието на аграрния сектор и на районите за планиране.

2. Дисертационният труд е в общ обем от 177 страници и се състои от съдържание (2 стр.), съкращения (2 стр.), въведение (4 стр.), три глави (общо 140 стр.), заключение (4 стр.), използвани 114 източници, приложения (10 стр.) и декларация за оригиналност и достоверност (1 стр.). В основният текст са включени 24 таблици и 26 фигури.

3. В *структурно* отношение във въведението на дисертационния труд са представени в следната последователност: важността на изследването, основна цел на дисертационния труд, основни задачи за постигане на заложената цел, предмет на разглеждане и анализ в дисертационния труд, обект на изследване, основната теза в изследването, 4 хипотези, методи на изследване, ограничителни параметри на изследването. Изложението представя теоретико-емпиричната рамка на научното изследване. Заключителна част. Приложения.

4. Списъкът с *използвани източници*, въз основа на които е направено научното изследване, наброява 114 ((76, от които 44 са на български език (кирилица) и 32 са на латиница; 22 нормативни източници и 16 интернет източници)).

5. Приложението са четири на брой, под формата на 4 таблици.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем – Изследваният в дисертацията проблем е съществен за икономическата теория и практика. Направен е опит за задълбочено проучване от автора на посочената проблематика. За целта са използвани разнообразни информационни източници.

2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд – Проведеното научно изследване е важно за теорията и за аграрния бизнес. В структурно отношение изследването спазва последователността на съдържанието. Изложението отговаря на основните изисквания за такъв тип разработки.

Първа глава (с. 10-54) има теоретичен и постановъчен характер. Тази глава е структурирана в три точки. В нея се изяснява съдържателната характеристика на понятието селски район. Направен е литературен обзор на чуждестранна и българска терминология на понятието „селски район“. Прави впечатление следното несъответствие: на с. 20 се посочва, че цит.“ Съгласно тази дефиниция 231 от общо 264 общини в България са класифицирани като селски. Тези селски райони обхващат 81% от територията и 42% от населението.“, а на с. 48 – цит., „Съгласно тази дефиниция 232 от общо 265 общини в страната ни се класифицират като селски район. Те заемат 81% от територията и като обхващат 39% от населението“. Обяснената абревиатура „Лидер“ на с. 52 е доизяснена и на с. 95.

Втора глава (с. 50-104) проследява проблемите в развитието на селските райони. Приоритетно вниманието е фокусирано върху Програмата за развитие на селските райони и по-конкретно „двета програмни периода на програмата 2008–2013 г. и 2014–2020 г.“, първият, от които е „разделен на 3 отделни подпериода, съответно 2008–2010 г., 2011–2012 г. и 2013–2014 г.“. Не е изяснено защо годината от първият програмен период не е 2007, а 2008, както и защо посоченият като първи период е разделен на три подпериода? В структурно отношение главата се състои от три точки, съответно по 29 стр., 13 стр. и 8 стр. Тази небалансираност е и в резултат на големите таблици от по три страници 2.2., 2.3., 2.4. и 2.5. – две страници, които успешно можеха да се изведат в приложениета. Също е констатирано преповтаряне на текст: на с. 52 и с. 57 по отношение на осите. Текстът цит. „Уточняваме, че на този етап дискутираме само скоростта на реализация на отделните мерки, а по-късно, в следващия параграф на главата ще анализираме какъв е процентът на изпълнение на поставените цели.“ – с. 63, също изисква прецизиране по отношение на представените понятия, в т.ч. и на представените фигури, представлящи процентния дял на изразходваните средства. Забелязани са съответни празноти и неточности, например във фигури (2.4., 2.14. и други) и таблици (2.8, 2.11. и други).

Трета глава (с. 85-135) анализира изпълнението на ПРСР 2014-2020. Представени са данни в подкрепа на дискутираната проблематика. Като цяло в разработката липсва указване на таблици и фигури към конкретния текст. Целесъобразно би било и още във въвеждащата част да се конкретизира периодът на изследване, в т.ч. по отношение на таблиците и фигурите в трета глава, както и съответстваща обосновка и аргументация за методологията на изследване. Текстът от с. 125 се припокрива с такъв от с. 103-104. Констатирани са и други текстове,resp. фигури и **таблици**, изискващи конкретика и обосновка – например, фигура

3.7. Непосредствено преди завършване на трета глава е направено уточнението, че в цит. „изложението на дисертационния труд са използвани икономико-статистически методи“ – с. 148. Направена е кратка характеристика на моделирането. Предложен е за активно използване метода на регионалния анализ.

Положителна оценка заслужава стремежът за разработване на проблематиката от докторанта.

3. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда – Представеният автореферат, в общ обем от 37 страници, в структурно отношение съдържа: основание за насочване на дисертационния труд за защита, обща характеристика на дисертационния труд – 4 стр., структура на дисертационния труд – 2 стр., синтезирано изложение на дисертационния труд – 24 стр., заключение – 2 стр., справка за приносите и постиженията в дисертационния труд – 1 стр., списък на публикациите, свързани с темата на дисертационния труд (1 стр.) – 1 статия и 2 доклада, декларация за оригиналност на дисертационния труд – 1 стр. Авторефератът отразява структурата и съдържанието на предложения за защита дисертационен труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Основните достойнства на дисертационния труд са откроени като научно-изследователски приноси в автореферата, а именно:

Първо. Задълбочен, обоснован и аргументиран авторски анализ на масив от данни за първия и втория програмни периоди при използване на инструмента на статистическия, икономико-статистическия, демографския и други анализи.

Второ. Извеждане на авторски оценки за необходимостта от ефективно използване на мерките от ПРСР за преодоляване на флукутациите и неравенствата в селските райони на Република Българи.

Трето. Обосноваване с конкретни предложения и мерки на необходимостта от по-ефективното, динамично и целенасочено използване инструментите на ПРСР за преодоляване на флукутациите в отделните програмни периоди и за в бъдеще с цел снижаване ролята на флукутациите като негативен фактор, ограничаващ устойчивото развитие на селските райони в Република България.

Четвърто. Обосноваване на необходимостта от използване и прилагане на методите на регионалния анализ, в това число анализа на регионалния риск и регионалния инвестиционен анализ, а също така и на математическото моделиране в регионален диапазон за подпомагане процесите на преодоляване на флукутациите в селските райони и вземане на оптимални решения за избор на най-подходящи варианти за постигане на висока ефективност от използването на европейските структурни фондове в тези райони, чрез осъществяване на оптимизационен избор на съответните мерки.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

По научната разработка бих могла да маркирам следните препоръки:

1. Препоръчително е авторът да открява в по-висока степен своята позиция, доразвивайки щрихирани констатации:

Цит. „Едва ли бихме могли да очакваме да решим проблемите, с които се сблъска българското земеделие, само като прилагаме мерките, приети в Общата селскостопанска политика.“ – с. 44.

Цит. „На база на направения анализ за изпълнението на целите и мерките на ПРСР 2007 – 2013 г. можем да посочим, че в по-общ план България подкрепя изразените от Комисията направления за реформа“ – с.51.

Цит. „Интересно е да се отбележи, че предварително заложеният среден размер на инвестициите за един бенефициент по мярката е 49 000 евро, а в действителност одобреният заявления за подпомагане са със стойност 250 400 евро, тоест 5 пъти повече от предвидените.“ – с. 94.

Цит. „В този смисъл е назряла необходимостта от създаване на диференцирана методология за отчитане специфичните характеристики на отделните селски райони и оценка на флукутуациите, които се проявяват в тях.“ – с. 142.

2. Дисертационният труд би спечелил, ако в последната трета точка в края на трета глава се доразвие и доразработи идеята.

Цит. „Важен момент при стартирането в процеса на анализиране е изборът на подходящи за съответния селски район подходи и методи за определяне на показателите за оценка на ефективността.“ – с. 147.

Бих желала докторантът да отговори на следните *въпроси*:

1. По какъв начин Цит. „Други негативни въздействия от страна на неконкурентността на чистите обществени услуги затрудняват функционирането на пазара и водят до прекомерно използване на обществените услуги, гратисчийство, ограничения в оптималното разполагане и деградация на ресурсите“ – с. 48, кореспондират с флукутуациите в развитието на селските райони в България?

2. На основание разработваната проблематика Цит. „В настоящия дисертационен труд ще анализираме изразходването на средства от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР). Но в подпомагането на тези дейности може да се кандидатства и по програми от Европейския земеделски фонд за гарантиране, Европейския фонд за рибарството и от държавния бюджет.“ – с.56, има ли и други източници за подпомагане на селските райони?

Въпреки посочените бележки и препоръки дисертационният труд притежава достойнства за такъв вид изследване. Авторът като цяло успява да обхване спецификата и проблемите на селските райони в България.

V. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

Представеният от докторант Росен Костадинов Коцев дисертационен труд на тема „Флукутации в развитието на селските райони в България“ представлява цялостно и завършено научно изследване по актуална и значима тема за икономическата теория и практика. В своята цялост дисертационният труд отговаря на изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р България и Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам положителна оценка и предлага на почитаемото жури да присъди на Росен Костадинов Коцев образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика по научна специалност „Икономика и управление (агарна икономика)“.

05.01.2022 г.

Изготвил становището:

гр. Свищов

(доц. д-р В. Блажева)